

Asia: VM183:00/2017 ja VM/1631/03.01.00/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

2. Arvionne lukuun 2 Nykytila

-

3. Arvionne lukuun 3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

-

5. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 1 yleiset säännökset (pykälät 1-4 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

-

6. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 2 Julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleinen ohjaus (pykälät 5-9 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

7§ Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta

Kansallisarkistolla on merkittävä asiantuntemus niissä asioissa, jotka on tässä lakiesityksessä määritelty lautakunnan tehtäviksi. Kansallisarkiston roolia ei tulisi pienentää siten, kuin tässä esityksessä on määritelty. Lautakunnalla on vain kolmen vuoden toimikausi, tämä voi aiheuttaa lyhytnäköisyyttä päätöksissä tai muuta säröä jatkuvuuteen?

7. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 3 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen (pykälät 10-12 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

10§ Tiedonhallintamalli

Jää epäselväksi, mikä on arkistonmuodostussuunnitelman/tiedonohjaussuunnitelman rooli lakiesityksessä. Tiedonohjaussuunnitelma on kuitenkin pakko laatia tietojen sähköisen käsittelyn ja säilyttämisen onnistumiseksi.

10§: Kohta 6: Mitä tiedonhallintamalliin on kuvattava tietoturvajärjestelyistä? Tätä ei ole avattu lainkaan eli vaatisi samalla tavalla avaamista kuin kohdat 1-5.

10§: Mitä ovat tiedot, jotka voidaan jättää pois tiedonhallintakartasta esimerkiksi tietoturvallisuuden vaarantumisen vuoksi? Kuka tuon arvion tekee ja mitkä ovat tarkemmalla tasolla sallittuja perusteita?

11§: Liittyen lauseeseen: "Tiedonhallintayksikön on laadittava tiedonhallinnan muutossuunnitelma, kun se uudistaa olennaisesti hallintoaan, palvelujaan tai tietojärjestelmiään." => Mitä tässä tarkoittaa "olennaisesti"? Tuon selkeyttäminen vaikuttaa merkittävästi siihen, että kuinka iso työllistävä vaikutus vaatimuksella on eli missä kaikissa tilanteissa muutossuunnitelma vaaditaan.

Yleisenä kommenttina, tiedonhallintamalli, tiedonhallintakartta ja muutossuunnitelmat vaativat huomattavan paljon resursseja ja ovat näin työläisiä toteuttaa.

8. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 4 Tietoturvallisuus (pykälät 13-18 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

13§: Liittyen lauseeseen: "Tiedonhallintayksikön on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan sen palveluksessa olevien tai sen lukuun toimivien henkilöiden tehtävän edellyttämä luotettavuus." Tuollaisenaan vaatimus tarkoittaa, että huomattavan isolle joukolle joka organisaatiosta ja sen toimittajista pitäisi tehdä turvallisuusselvitys. Tämä kasvattaa kansallisesti teetettävien selvityksien määrää huomattavasti nykyisestä, aiheuttaen myös huomattavia kustannuksia. Tässä olisi hyvä ottaa myös riskilähtöinen suhtautuminen. Eli tietoaaineistoon/tietojärjestelmään/prosessiin tehtävän riskiarvioinnin pohjalta arvioidaan tarvitaanko turvallisuusselvitykset ja missä rooleissa toimivilta henkilöiltä.

14§: Liittyen lauseeseen: "Viranomaisen on suunniteltava tietojärjestelmät, tietovarantojen tietorakenteet ja niihin liittyvät tietojenkäsittelyt siten, että tietoaaineistoista voidaan muodostaa helposti asiakirjoja ja että niiden julkinen ja salassa pidettävä tietosisältö voidaan vaivatta erottaa toisistaan." Vaatimuksen voi tulkita koskevan kaikkia tietojärjestelmiä, jolloin jää epäselväksi, että miksi kaikista tietojärjestelmistä pitää voida muodostaa asiakirjoja. Vaatimus on myös hankala ja kallis toteuttaa lukuisiin olemassa oleviin tietojärjestelmiin. Vaatimusta pitäisi tarkentaa ne tapaukset, joissa vaatimus pitää huomioida.

14§: Liittyen lauseeseen: "Tietojärjestelmien vikasietoisuus ja toiminnallinen käytettävyys on varmistettava riittävällä testauksella säännöllisesti." Tämä kuten muutkin tietoturvakontrollit pitäisi johtaa riskilähtöisesti. Kaikkiin järjestelmiin ei ole järkevää/kustannustehokasta suorittaa säännöllisiä testauksia.

16§: Tässä ei ole otettu kantaa aineistojen tietoturvalliseen tuhoamiseen elinkaaren päätyttyä.

18§ Lokitietojen kerääminen: Lokitiedoille tarvitaan määritellyt säilytysajat.

9. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 5 Turvallisuusluokittelu (pykälät 19-22 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

19§ Turvallisuusluokiteltavat asiakirjat

Turvallisuusluokittelu ei ole koskenut kuntia ja kuntayhtymiä, mutta tässä esitetty tapa yhtenäistää käytäntöjä ja on siksi kannatettava. Suojaustason määrittely vain turvallisuusluokitelluille asiakirjoille on myös kannatettavaa.

10. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 6 Asian ja palvelujen tiedonhallinta (pykälät 23-26 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

23§ Asiatunnus ja asian yksilöinti

Asiatunnus on esityksessä määritelty liian tarkalle tasolle. Jos tämä on esim. yhtenäistettävien käytäntöjen vuoksi määriteltävä näin tarkasti, riittäisi, että asiatunnus sisältäisi tiedonhallintayksikön/viranomaisen tunnusteen, toimintaprosessin tunnusteen ja asian vireilletulovuoden (lisäksi juokseva numero asian yksilöimiseksi). Lisäksi tämä tuottaa muutostarpeita asianhallintajärjestelmiin, joten tätä ei välttämättä pystytä noudattamaan lain tultua voimaan, vaan muutokset ottavat oman (mahdollisesti pitkänkin) aikansa.

24§ Rekisteröinti asiarekisteriin: Esityksen mukaan ”jos viranomaiselle saapunut asiakirja koskee toisessa tiedonhallintayksikössä käsiteltävänä olevaa asiaa, merkitään asiarekisteriin lähettäneen tiedonhallintayksikön asiatunnus”. Jos tällä tarkoitetaan sitä, että ko. tunnus merkitään viitteeksi asian metatietoihin, niin näin toimitaan jo nyt. Jos tällä tarkoitetaan, että ko. tunnus merkitään ensisijaiseksi asiatunnukseksi, tämä aiheuttaisi ongelmia tiedonohjaussuunnitelman ja asianhallintajärjestelmän yhteentoimivuudelle.

Tarkoittaako asiarekisteriin tehtyjen merkintöjen säilytys niihin liittyvien asiakirjojen säilytysaikojen mukaan sitä, että jos asiakirjat hävitetään, hävitetään asiarekisteristä myös asia, johon hävitettävät asiakirjat ovat kuuluneet? Jos näin, niin asiarekisteriinhan jää tällöin aukkoja.

Tämän pykälän sisältöä ja määrittelyä olisi siis hyvä tarkentaa.

25§ Kuvaus asiarekisteristä

Esityksessä jää epäselväksi, mikä on tämän kuvauksen suhde tiedonhallintamalliin.

11. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 7 Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa (pykälät 27-31 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

luku 27§

”Viranomaiselle saapuvat ja viranomaisen laatimat asiakirjat säilytetään vain sähköisessä

muodossa, jollei muussa laissa toisin säädetä” Mistä tiedämme säädetäänkö jossakin muussa laissa toisin?

”Jos asiakirja saapuu viranomaiselle muussa kuin sähköisessä muodossa, on se muutettava sähköiseen muotoon.” Tarkoittanee siis esim. paperilähetteen skannausvelvoitetta?

”Alkuperäiskappale tulee arkistoida, jos se on kappaleeseen liittyvän kansallisen kulttuuriperintöarvon kannalta tarpeellista.” Missä tämä määritellään? Esim. onko edelleen 18. ja 28. päivänä syntyneiden säilyttämisestä erillismääräys voimassa?

28§

”Hallintoasioissa viranomainen ei saa vaatia hallinnon asiakasta toimittamaan asiankäsittelyä varten todistuksia ja otteita, jos viranomaisella on oikeus saada toiselta viranomaiselta tällaiset tiedot luotettavasti ja ajantasaisesti teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla.” Miten toimitaan siihen asti kunnes tällainen yhteys on olemassa?

30§

”Viranomainen voi avata tietovarantonsa katseluyhteyden toiselle viranomaiselle sellaisiin tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla viranomaisella on tiedonsaantioikeus.” Tarkoittaako tämä, että enää ei tarvita tietojen luovutuslokia eikä tietojen luovutustoiminnallisuuksia, vaan voidaan suoraan antaa käyttöoikeudet järjestelmiin? Esim. sosiaalihuollon viranomaisille voidaan antaa käyttöoikeudet terveydenhuollon tietoihin.

31§

”Viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja.” Oikeuttaa esim. lausuntojen välittämisen vakuutusyhtiöille lakisääteisissä vakuutuksissa?

12. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi (pykälät 32-38 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

33§

”Lisäksi tietoaineistot arkistoidaan, jos ne olennaisella tavalla kuvaavat Suomen historiallista, valtiollista, yhteiskunnallista, taloudellista, väestöllistä ja sivistyksellistä kehitystä sekä luonnon- ja

kulttuuriympäristöä tai niiden muutoksia tai niillä voi olla myöhempää oikeudellista merkitystä.”
Missä tämä määritellään? Esim. onko edelleen 18. ja 28. päivänä syntyneiden säilyttämisestä erillismääräys voimassa?

37§ Tieteellisten tutkimusaineistojen arkistointi

Esityksessä olisi hyvä arvioida uudelleen, mikä taho olisi tutkimusaineistojen rekisterinpitäjä, varsinkin terveystietoja sisältävien tutkimusaineistojen osalta.

13. Kommentit ja huomiot lakiehdotuksen lukuun 9 Erinäiset säännökset (pykälät 39-40 ja niiden yksityiskohtaiset perustelut)

Siirtymäajat ovat hyvin epärealistisia, ottaen huomioon, että lakiesityksessä mainitut vaatimukset aiheuttavat muutostarpeita esimerkiksi tietojärjestelmiin.

Tiedonhallintalautakunnan mahdollisuus kumota Kansallisarkiston aikanaan antamia määräyksiä aiheuttaa myös tietynlaista epävarmuutta.

14. Muut huomiot

-

Vaikutusten arviointi

Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen:

-

Tietoturvallisuus:

-

Asian ja palvelujen tiedonhallinta:

-

Tietoaineistojen luovuttaminen ja sähköinen luovutustapa:

-

Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi:

-

Muuta huomioitavaa:

-

Jokela Antti
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri - Tietohallinto ja yhtymähallinto